DZIEKANAT
Wydziału Historycznego UJ
wpłynęło 30.05.2023

**Streszczenie pracy doktorskiej**

Autor dysertacji: Marta Habdas

Tytuł: Archeologia mediacji. Media magnetyczne i pamięć

Promotor: Dr hab. Anna Nacher, prof. UJ

Data przygotowania streszczenia: 02.05.2023

Głównym celem rozprawy jest spojrzenie na media przez pryzmat ich właściwości magnetycznych i przynależności do spektrum elektromagnetycznego. Magnetyzm rozumiany jest tutaj jako konkretne zjawisko fizyczne wykorzystywane w technicznej warstwie medialnej, ale także jako rodzaj procesualnej materialności towarzyszącej wszystkim procesom mediacji. Określenie media magnetyczne nie służy więc celom klasyfikacyjnym, mającym wyodrębnić konkretny podzbiór mediów, ale raczej pomaga uwypuklić te ich cechy, które niesie ze sobą przyjęcie „magnetycznej" perspektywy. W ten sposób szczególnie istotna staje się kwestia temporalności mediów. Magnetyzm zawsze jest bowiem procesem rozgrywającym się w czasie, łączącym bardziej lub mniej odległe skale czasowe, a także związanym z inskrypcyjną naturą mediów. Kwestia przechowywania i odtwarzania pamięci za pomocą mediów jest więc jednym z głównych tematów pracy.

Pierwszy rozdział przedstawia narzędzie teoretyczno-metodologiczne nazwane archeologią mediacji. Jego głównymi filarami jest nielinearne podejście do czasu i historii znane z archeologii mediów oraz koncepcja mediacji Sary Kember i Joanny Żylińskiej. W centrum zainteresowania archeologii mediacji znajdują się procesy mediacyjne rozumiane jako niehierarchiczne relacje pomiędzy elementami zdarzeń medialnych, w których żaden z nich nie pełni funkcji determinującej. Media postrzegane obiektowo lub systemowo (jako artefakty bądź instytucje) nie stanowią „esencji" tych sytuacji, ale wyłaniają się wraz z nimi. W przeciwieństwie do Kember i Żylińskiej zakładam jednak, że nie powstają one na skutek „cięć" w ramach mediacji, ale raczej za sprawą ich szczególnego nagromadzenia. Podejście archeologiczne pozwala bowiem zauważyć, że to, co w ludzkiej skali temporalnej ukazuje się jako obiekt, w innych – makro bądź mikrotemporalnych – jawi się jako mnogość mediacji.

Kolejny rozdział przedstawia koncepcję „dziwnych" materialności. Jego celem jest próba odpowiedzi na pytanie – jak możemy definiować materię mediacji, czyli tego, co procesualne i temporalne? Mediacje magnetyczne nie są stabilne, ale nie są też abstrakcyjnymi ideami. Przez swą fizykalność ściśle wiążą się bowiem ze światem materialnym. By opisać tę z pozoru paradoksalną właściwość, odnoszę się do teorii „dziwnych" materialności Jussiego Parikki, witalnego materializmu Jane Bennett oraz transkorporealności Stacey Alaimo. Wszystkie te teorie przedstawiają materię jako żywą, aktywną i sprawczą, wchodząc w dyskusję z charakterystycznym dla myśli zachodniej dualizmem materii i życia.

Ostatni rozdział teoretyczny opisuje problematykę pamięci i archiwów. Nie są one postrzegane jedynie w kontekście ludzkim i tym samym wykraczają poza rozumienie

kulturowe i tożsamościowe. Przywołane zostaje tutaj zarówno pojęcie mikrotemporalności Wolfganga Ernsta, który analizuje media przez pryzmat zachodzących w nich mikroprocesów, jak i makrotemporalności związane z koncepcją czasu w dobie antropocenu. Ten ostatni poddany jest krytycznemu namysłowi i zastąpiony pojęciami, które w większym stopniu oddają mediacyjny charakter makropamięci, a mianowicie koncepcją cthulucenu Donny Haraway i teorią Gai Brunona Latoura. W efekcie Ziemia ukazuje się jako makro-archiwum, którego nieodłączną częścią są magnetyczne mediacje.

Kolejne trzy rozdziały mają charakter studiów przypadku, w których powyższe teorie odnajdują swe konkretne realizacje. Każdy z nich przedstawia nieco inny sposób zastosowania archeologii mediacji. Pierwszy, który opisuje praktyki poszukiwaczy duchów, zwłaszcza związane z nagrywaniem elektromagnetycznego szumu i odnajdywaniem w nim paranormalnych sygnałów (tzw. *electronic voice phenomena*), jest zarówno analitycznym opisem owych działań, jak i przykładem zastosowania archeologii mediacji w praktyce. Poszukiwacze duchów są bowiem jedną z niewielu pozanaukowych społeczności, która w sposób intencjonalny nawiązuje „kontakt" z promieniowaniem elektromagnetycznym. Ich działania same w sobie są więc rodzajem odkrywania pozaludzkich skali temporalnych, na którym zasadza się archeologia mediacji.

Rozdział piąty przedstawia koncepcję mediów naturalnych, według której elementy natury traktować można jako media. Założenie to prowadzi do analizy minerałów magnetycznych, które podobnie jak taśma magnetyczna mają zdolność zapisu informacji. W tym przypadku są to dane dotyczące klimatu, między innymi wykorzystywane w tworzeniu chronologii antropocenu. Punktem wyjścia jest więc tutaj obiekt – minerał magnetyczny – ale opis mediacyjnej mnogości, obecnej zarówno na poziomie mikro (procesy magnetyczne zachodzą w samej strukturze minerału), jak i makro (dane magnetyczne jako część wielkiego archiwum Gai), pozwala zauważyć, że tak naprawdę ma on procesualny charakter.

W ostatnim rozdziale zależności magnetyczne poszerzone zostają o kontekst temperatury, ukazując tym samym, że archeologia mediacji jest metodą odpowiednią także do analizy innych „dziwnych" materialności. Opis termicznych mediacji zaangażowanych w procesy przechowywania magnetycznych mediów w archiwach i serwerowniach, a także przedstawienie wydobycia rdzeni lodowych (jednego ze źródeł minerałów magnetycznych wykorzystywanych w klimatologicznych badaniach) pokazują, jak istotna dla medium jest kwestia jego „podtrzymywania". To ona bowiem determinuje jego wyłanianie się, istnienie i zdolność oporu przed destabilizacją. Stabilność obiektów medialnych nie jest ich cechą esencjonalną, ale stanem, który powstaje na skutek aktywnych procesów, takich jak regulacja termiczna.

Marta Kubes

DZIEKANAT
Wydziału Historycznego UJ
wpłynęło 30. 05. 2023

**Summary of the thesis**

Author: Marta Habdas

Thesis title: Mediation Archaeology. Magnetic Media and Memory

Supervisor: Dr hab. Anna Nacher, prof. UJ

Date: 02.05.2023

The main purpose of the dissertation is to look at the media through the prism of their magnetic properties and belonging to the electromagnetic spectrum. Magnetism is understood here as a specific physical phenomenon used in the technical media layer, but also as a kind of processual materiality accompanying all mediation processes. Therefore, the term magnetic media is not used for classification purposes, which is to isolate a specific subset of media, but rather helps to highlight their features that the adoption of a "magnetic" perspective entails. In this way, the issue of the temporal nature of the media becomes particularly important. Magnetism is always a process taking place in time, connecting more or less distant time scales, and also related to the inscriptive nature of the media. The issue of storing and reproducing memory through media is therefore one of the main topics of the work.

The first chapter presents a theoretical and methodological tool called the mediation archaeology. Its main pillars are the non-linear approach to time and history known from media archaeology and the concept of mediation by Sara Kember and Joanna Żylińska. In the center of interest of the mediation archaeology are mediation processes understood as non-hierarchical relations between the elements of media events, in which none of them has a determining function. Objectively or systematically perceived media (as artifacts or institutions) do not constitute the "essence" of these situations, but emerge along with them. Contrary to Kember and Żylińska, however, I assume that they do not arise as a result of mediation "cuts", but rather due to their particular accumulation. The archaeological approach allows us to notice that what on the human temporal scale appears as an object, in other (macrotemporal or microtemporal) – appears as a multitude of mediations.

The next chapter introduces the concept of "strange" materialities. It aims to try to answer the question: how can we define the materiality of processual mediations? Magnetic mediations are not stable, but neither are they abstract ideas. Because of their physicality, they are closely related to the material world. To describe this seemingly paradoxical property, I refer to Jussi Parikka's theory of "strange" materialities, Jane Bennett's vital materialism, and Stacey Alaimo's transcorporeality. All these theories present matter as living, active and causative, entering into a discussion with the dualism of matter and life, characteristic of Western thought.

The last theoretical chapter describes the issues of memory and archives. They are not perceived only in a human context and thus go beyond cultural and identity understanding. The concept of microtemporality by Wolfgang Ernst, who analyzes the media through the prism of microprocesses taking place in them, and macrotemporality associated with the concept of time in the era of the Anthropocene are both invoked here. The latter is subjected to critical consideration and replaced with concepts that better reflect the mediating nature of macro-memory, namely Donna Haraway's concept of cthulucene and Bruno Latour's theory of Gaia. As a result, the Earth appears as a macro-archive, of which magnetic mediations are an integral part.

The next three chapters are case studies in which the above theories find their concrete realizations. Each of them presents a slightly different way of applying the mediation archaeology. The first, which describes the practices of ghost hunters, especially those related to recording electromagnetic noise and finding paranormal signals in it (so-called electronic voice phenomena). It is both an analytical description of these activities and an example of the application of the mediation archaeology in practice. Ghost hunters are one of the few non-scientific communities that intentionally makes "contact" with electromagnetic radiation. Their activities are thus in themselves a kind of discovery of non-human temporal scales, on which the mediation archaeology is based.

The fifth chapter presents the concept of natural media, according to which the elements of nature can be treated as media. This assumption leads to the analysis of magnetic minerals, which, like magnetic tape, have the ability to record information. In this case, these are climate data, among others, used in the creation of the chronology of the Anthropocene. The starting point here is therefore an object – a magnetic mineral. The description of the mediating multiplicity is presented both at the micro level (magnetic processes occurring in the very structure of the mineral) and at the macro level (magnetic data as part of the great archive of Gaia). This shows us that what appears to be a solid object is, in fact, a process.

In the last chapter, magnetic relationships are extended to the context of temperature, thus showing that the mediation archaeology is also a suitable method for analyzing other "strange" materialities. It describes the thermal mediation involved in the storage of magnetic media in archives and servers, as well as the extraction of ice cores, which are one of the sources of magnetic minerals used in climatological research. These examples show how important the issue of sustaining the medium is. It determines its emergence, existence, and ability to resist destabilization. The stability of media objects is not their essential feature, but a state that arises as a result of active processes, an example of which is thermal regulation.

Monika Habdas